



**KUNTA  
LIITTO**

**MITÄ  
KUNTAPÄÄTTÄJÄN  
TULEE TIETÄÄ  
HYVINVOINTI- JA  
SIVISTYSPALVELUISTA**

Infopaketti kuntien  
hyvinvointi- ja sivistyspalveluista



# Sisällysluettelo

<b>Kuntien isot haasteet</b>	3
<b>Toimielin työskentelee lainsäädännön ja kunnan hallintosäännön ohjaamana</b>	4
<b>Varhaiskasvatus</b>	5
<b>Esiopetus</b>	6
<b>Laajentunut oppivelvollisuus vaikuttaa kuntien toimintaan</b>	7
<b>Perusopetus</b>	8
<b>Toinen aste: Lukio- ja ammatillinen koulutus</b>	9
<b>Vapaa sivistystyö</b>	11
<b>Kirjastopalvelut</b>	12
<b>Taiteen perusopetus</b>	13
<b>Kulttuuripalvelut</b>	14
<b>Nuorisopalvelut</b>	15
<b>Liikuntapalvelut</b>	16
<b>Hyvinvoinnin ja terveyden edistämien kunnassa</b>	17
<b>Sote-uudistuksen vaikutukset kuntien toimintaan</b>	18



# Kuntien isot haasteet

## MUUTOSILMIÖT TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

- pandemiat
- digitalisaatio
- kestävä kehitys
- SOTE
- ikärakenteen muutokset

## KUNTIEN ERILAISTUMINEN

- taloudellinen kantokyky
- väestön erilaistuminen

## YHDENVERTAISET PALVELUT

- saatavuus ja saavutettavuus
- resurssien kohdentaminen

## TYÖELÄMÄN MUUTOS

- vaatii jatkuvaa oppimista
- muuttaa työelämän pelisääntöjä
- etätönn mahdollisuudet

## DEMOKRATIA JA OSALLISUUS

- perinteisen demokratian murros
- osallistumisen uudet muodot

# Toimielin työskentelee lainsäädännön ja kunnan hallintosäännön ohjaamana

Kunnan ja kuntayhtymän hallinto ja päätöksenteko järjestetään kuntalain mukaisesti, jollei muualla lainsäädännössä ole toisin säädetty. Lainsäädännön ohella kunnan ja kuntayhtymän hallinto järjestetään valtuuston hyväksymällä hallintosäännöllä. Kunta määrittelee hallintosäännöllä ja lainsäädännön puitteissa oman johtamis- ja organisaatorakenteensa.

Valtuuston hyväksymässä hallintosäännössä määritellään mm.

- Toimielimet ja johtamien (mm. lautakunnat)
- Toimielinten ja viranhaltijoiden tehtävät ja toimivalta
- Henkilöstöorganisaatio
- Päätöksentekomenettely
- Taloudenhoito ja valvonta

Esimerkkejä sivistystoimesta vastaavien toimielinten käsittelyyn vuosittain tulevista asioista

- Talousarvioesitys omalta osaltaan
- Tilinpäätös ja toimintakertomusvalmistelu omalta osaltaan
- Opetuksen järjestämistä koskevat suunnitelmat
- Toiminta-avustusten jako, mikäli hallintosäännössä ei muuten ole asiasta määrätty

## Sivistys- ja hyvinvointipalveluita tehtävittäin

- Varhaiskasvatus
- Esiopetus
- Perusopetus
- Lukiokoulutus
- Ammatillinen koulutus
- Vapaa sivistystyö
- Kirjastopalvelut
- Taiteen perusopetus
- Kulttuuripalvelut
- Liikuntapalvelut
- Nuorisopalvelut

Hyvinvoinnin edistämistä tehdään kunnan kaikilla toimialoilla. Valtuustolle tulee vuosittain raportoida hyvinvointiin liittyvien tavoitteiden toteutumisesta. Lisäksi valtuustolle laaditaan kerran valtuustokaudessa laaja hyvinvointikertomus.

**Kuntalain mukaan kaksikielisessä kunnassa asetetaan opetustoimen hallintoon erillinen toimielin kumpakin kieliryhmää varten taikka yhteinen toimielin, joka jakautuu kieliryhmiä varten jaostoihin. Toimielimen tai jaoston jäsenet on valittava asianomaiseen kieliryhmään kuuluvista henkilöistä. Siitä, millä kielellä kunnan, opetuksen ja koulutuksen järjestäjän on varhaiskasvatusta, opetusta ja koulutusta annettava säädetään tarkemmin kunkin koulutusmuodon erityislainsäädännössä.**

# Varhaiskasvatus

## Toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset

- varhaiskasvatuslaki (540/2018)
- Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)
- Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016)
- Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009)
- Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996

- Paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavista asioista

## Ajankohtaisia teemoja

- Maksuton varhaiskasvatus, kotihoidontuki ja mahdollinen kuntalisä
- Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus ja toimintatavat
- Monipuoliset ja joustavat varhaiskasvatuspalvelut
- Varhaiskasvatuksen saavutettavuus
- Yhteistyön toteuttaminen sote-palveluiden kanssa

## Lain velvoittamat ydintehtävät

- Velvoite järjestää varhaiskasvatusta kaikille paikkaa hakeville alle kouluikäisille lapsille päiväkodista tai perhepäivähoidosta
- Noudattaa henkilöstömitoitusta ja -rakennetta sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita
- Ohjata ja neuvoa perheitä varhaiskasvatuspalvelun valinnassa
- Toimia valvovana viranomaisena yksityisille varhaiskasvatuksen toimijoille

## Kunta voi päättää paikallisesti

- Varhaiskasvatuksen järjestämistavoista (kuntalaki (410/2015) 8 ja 9 §)
- Toimintamuodoista (päiväkoti, perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatustoiminta)





# Esiopetus

## Toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset

- Perusopetuslaki (628/1998) ja -asetus (852/1998), jos esiopetusta järjestetään päiväkodissa tai perhepäiväkodissa, esiopetukseen sovelletaan lisäksi varhaiskasvatustalake ja asetusta
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)
- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998)
- Lapselle esiopetuksen lisäksi järjestettävään varhaiskasvatukseen sovelletaan varhaiskasvatustalake (540/2018) ja asetusta (753/2018)

## Lain velvoittamat ydintehtävät

- Velvoite järjestää esiopetusta kaikille kunnan alueella asuville (PoL 4 §)
- Osoittaa esiopetukseen osallistuville lapsille esiopetuksen järjestämiskaikka (PoL 6 §)
- Esiopetusta järjestettäessä tulee lisäksi ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää varhaiskasvatustalakeita
- Järjestää matkat esiopetuksen oppilaille, joilla on oikeus matkaetuun (PoL 32 §)
- Kunnalle kuuluvien oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvien tehtävien hoito



## Kunta voi päättää paikallisesti

- Esiopetuksen järjestämiskaikkaista (esim. koulu/päiväkoti)
- Järjestetäänkö esiopetusta itse, yhteistyössä muiden kuntien tai perusopetuslain mukaisten esiopetuksen järjestäjien kanssa tai hankitaanko esiopetuspalveluja muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta (PoL 4 §)

## Ajankohtaisia teemoja

- Järjestetäänkö esiopetusta enemmän kuin asetuksessa kirjattu 700 h
- Miten esiopetuksessa olevien oppilaiden täydentävä varhaiskasvatus järjestetään

# Laajentunut oppivelvollisuus vaikuttaa kuntien toimintaan

Oppivelvollisia ovat Suomessa vakinaisesti asuvat lapset. Oppivelvollisuuslaki on tullut voimaan 1.8.2021. Oppivelvollisuuden suorittaminen aloitetaan perusopetuksessa pääsääntöisesti sinä vuonna, kun lapsi täyttää 7 vuotta. Perusopetuksen päätyttyä opiskelijan täytyy jatkaa opiskelua oppivelvollisuuslain tunnistamassa koulutusmuodossa.

Oppivelvollisuuden laajentuminen sisältää laissa säädettyjä tehtäviä ja veloituksia, joita kunta toteuttaa monessa eri roolissa kuten

- oppilaan perusopetuksen järjestäjänä,
- oppivelvollisen asuinkuntana ja
- oppivelvollisuuslaissa tarkoitettujen koulutusmuotojen järjestäjänä.

Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksessa ja sen jälkeisessä koulutuksessa on monella tapaa erilaista. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että perusopetuksen maksuttomuutta ja sen jälkeisen koulutuksen maksuttomuutta ei toteuteta samankaltaisesti. Esimerkiksi kunnalla on edelleen perusopetuksen järjestäjänä velvollisuus järjestää perusopetuslain mukaisesti koulumatkaetus (ks. esitteen osiot esi- ja perusopetus). Sen sijaan muussa oppivelvollisuuslaissa tarkoitettussa koulutuksessa koulumatkojen maksuttomuudesta säädetään erillisessä koulumatkatukilaissa. Tällöin kunnalla tai koulutuksen järjestäjällä ei ole koulumatkojen järjestämiselvöllisyyttä.

Perusopetuksen jälkeistä oppivelvollisuutta suoritetaan pääasiassa lukio- tai ammatillisessa koulutuksessa. Näiden lisäksi on siirtymävaiheessa useita nivelvaiheen koulutuksia, mutta syksyllä 2022 käynnistyy uusi tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA). Myös kunta voi järjestää TUVA-koulutusta.

Oppivelvollisuus tuo mukanaan koulutuksen maksuttomuuden. Oppivelvollisuus päättyy oppivelvollisen täyttäessä 18 vuotta tai vaihtoehtoisesti suorittaessa sitä ennen toisen asteen koulutuksen. Koulutuksen maksuttomuus sen sijaan jatkuu pääsääntöisesti sen kalenterivuoden loppuun, jolloin oppivelvollinen täyttää 20 vuotta.

Oppivelvollisuusikäisillä on oikeus opiskeluhoillon palveluihin.

**Kuntaliitto on laatinut kunnille yleiskirjeen 3/2021, jossa on tarkemmin käyty läpi oppivelvollisuuden laajentumiseen liittyvä kokonaisuutta kuntien ja koulutuksen järjestäjien näkökulmasta.**

**Oppivelvollisuutta koskevat säännökset on koottu oppivelvollisuuslakiin (1214/2020). Oppivelvollisuuslain ohella sovelletaan sitä koulutusmuotoa koskevaa erityislainsäädäntöä, jossa oppivelvollinen oppivelvollisuuttaan suorittaa.**

# Perusopetus

## Toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset

- Perusopetuslaki (628/1998) ja Perusopetusasetus (852/1998)
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)
- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998)
- Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettujen opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012)

## Lain velvoittamat ydintehtävät

- Järjestää sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta (Pol 4 §)
- Osoittaa oppivelvolliselle lähikoulu (Pol 6 §)
- Järjestää koulumatkat esi- ja perusopetuksen oppilaille, joilla on oikeus koulumatkaetuun (Pol 32 §)
- Järjestää opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea (Pol 30 §)
- Kunnalle kuuluvien oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvien tehtävien hoito.

## Kunta voi päättää paikallisesti

- Perusopetukseen valmistavasta opetuksesta, ja kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toiminnasta (JOPO) sekä aikuisten perusopetuksesta



- Järjestää perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa
- Valtakunnallista tuntijakoa laajemmasta tarjonnasta (Valtioneuvoston asetus 422/2012)
- Valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditusta paikallisesta perusopetuksen opetussuunnitelmasta

## Pohdittavaksi

- Laadukkaan perusopetuksen järjestäminen koko maassa ikäluokkien pienentyessä
- Kouluverkon tarkastelut
- Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin vahvistaminen



# Toinen aste: Lukio- ja ammatillinen koulutus

## Toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset

- Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017),
- Lukiolaki (714/2018) ja
- Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009)

## Lain velvoittamat ydintehtävät

- Lakisääteinen, kunnalle vapaaehtoinen tehtävä. Oikeus koulutuksen järjestämiseen perustuu järjestämislupaan (OKM), joka voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle säätiölle tai yhteisölle
- Kaikki kunnat velvollisia osallistumaan sekä lukio- että ammatillisen koulutuksen kustannuksiin kunnan rahoitusosuuden mukaisesti (laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 1705/2009)
- Opiskelijoilla vapaa hakeutumisoikeus

## Haasteita/mahdollisuuksia

- Tavoitteena on, että jokainen nuori suorittaa oppivelvollisuuslain mukaisesti toisen asteen koulutuksen ja/tai tutkinnon
- Nuorisoikäluokan pieneneminen > koulutuksen saavutettavuus ja rahoituksen riittävyys

## Ajankohtaisia teemoja

- Yhteistyö koulutuksen järjestäjien välillä (myös eri koulutusmuodot ja -asteet)

## Lukiokoulutus

- Lukiolaki (714/2018), asetus (810/2018) ja lukion opetussuunnitelman perusteet määrittävät puitteet

## Lain velvoittamat ydintehtävät

- Nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksessa erilainen laajuus
- Koulutus tähtää erillisen ylioppilastutkinnon kautta korkea-asteen opintoihin

## Koulutuksen järjestäjä voi päättää paikallisesti

- Yli 2/3 kunnista järjestää lukiokoulutusta (noin 87 % opiskelijoista kunnallisissa lukioissa)
- Koulutuksen järjestäjä voi luoda paikallisia painotuksia opintoihin
- Koulutuksen järjestäjä päättää oppilaitosverkostaan ja yhteistyöstä muiden kanssa

## Haasteita/mahdollisuuksia

- Ikäluokkien pienenessä yhteistyö mahdollistaa laadukkaan koulutuksen saavutettavuuden

## Ajankohtaisia teemoja

- Uudet opetussuunnitelmat otettu käyttöön 8/2021
- Rahoitusjärjestelmä uudistumassa 2020-luvulla

## Ammatillinen koulutus

- Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017), asetus (673/2017) ja tutkintojen perusteet määrittävät puitteet

### Lain velvoittamat ydintehtävät

- Yhden lain piirissä monimuotoiset opiskelijat; nuoret ja aikuiset, sekä työvoimakoulutus
- Koulutusta voidaan järjestää oppilaitoksen oppimisympäristöissä tai työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena tai oppisopimuskoulutuksena
- Jatkuva haku joustavasti ympäri vuoden, yhteishaku perusopetuksen päättävillä ja vailla ammatillista tutkintoa oleville
- HOKS: jokaiselle koulutuksen aloittavalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma
- Näytöt: Tutkinnon osien edellyttämä ammattitaito ja osaaminen osoitetaan tekemällä käytännön työtehtäviä aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa

### Koulutuksen järjestäjä voi päättää paikallisesti

- Lähes kaikki kunnat järjestävät ammatillista koulutusta yksin tai yhdessä toisten kuntien kanssa (noin 82 % opiskelijoista kunnallisessa ammatillisessa koulutuksessa)
- Järjestämisluvan puitteissa koulutuksen kohdentamisesta sekä siitä millä tavoin ja missä oppimisympäristöissä koulutusta järjestetään.
- Lisäksi koulutuksen järjestäjä päättää toimipiste/oppilaitosverkostaan.

### Ajankohtaisia teemoja

- Osaavan työvoiman saatavuus, työelämän murros ja osaamisen päivittäminen
- Jatkuvan oppimisen uudistus



# Vapaa sivistystyö

## Toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset

- Laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998 koskee kansalaisopiston, kansanopiston, kesäyliopiston, liikunnan koulutuskeskuksen ja opintokeskuksen ylläpitämistä.
- Asetus vapaasta sivistystyöstä (805/1998)

## Lain velvoittamat ydintehtävät

- Vapaan sivistystyön järjestäminen on vapaaehtoinen tehtävä. Vapaan sivistystyön ylläpitäminen edellyttää ylläpitämislupaa, joka voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle.

## Kunta voi päättää paikallisesti

- Kunta tai kuntayhtymä voi yhdistää oppilaitoksensa muuhun ylläpitämäänsä oppilaitokseen ja järjestää taiteen perusopetusta, perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta niitä koskevan lain-säädännön mukaisesti. Oppilaitokset voivat järjestää koulutusta tukevaa ja siihen liittyvää kehittämis- ja palvelutoimintaa.

## Haasteita/mahdollisuuksia

- Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus sekä rahoituksen riittävyys.

## Ajankohtaisia teemoja

- Osaamisen tunnistaminen, osaamisperusteisuus, perustaitojen vahvistaminen, hyvinvointi, digitalisaatio, kotoutumissuunnitelmaan hyväksyttävä koulutus, yhteistyö, osallisuus, oppivelvollisuus kansanopistoissa.



# Kirjastopalvelut

## Toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset

- Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016

## Lain velvoittamat ydintehtävät

- Kunnan tehtävänä on yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen. Lailla edistetään 5 tavoitetta ja kirjastoille on määritelty 6 tehtäväkokonaisuutta.

## Kunta voi päättää paikallisesti

- Kunta voi järjestää yleisen kirjaston toiminnan itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin.

## Haasteita/mahdollisuuksia

- Kirjasto toimii ja kehittää toimintaansa yhteistyössä kunnan muiden sektoreiden sekä muiden kirjastojen ja alan toimijoiden kanssa. Yhteistyöllä voidaan tarjota laajemmin ja monipuolisemmin palveluja, hyödyntää tiloja ja edistää esimerkiksi e-aineistojen saavutettavuutta.

## Ajankohtaisia teemoja

- Digitaaliset aineistot, lukutaidon edistäminen ja kirjastotilan käyttö



# Taiteen perusopetus

## Toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset

- Laki taiteen perusopetuksesta 633/1998

## Lain velvoittamat ydintehtävät

- Taiteen perusopetus ei ole kunnille pakollista. Kunta voi järjestää taiteen perusopetusta
- Mikäli kunta järjestää taiteen perusopetusta, se vastaa siitä, että sen järjestämä tai hankkima opetus järjestetään lain mukaisesti.

## Kunta voi päättää paikallisesti

- Järjestääkö se taiteen perusopetusta. Miten tarjotaan tavoitteellista taidekasvatusta ja harrastusmahdollisuuksia. Taiteen perusopetusta voidaan järjestää monella tapaa. Kunta voi järjestää opetusta itse, yhteistyössä toisen järjestäjän kanssa vai hankkia ao. palvelut julkiselta tai yksityiseltä toimijalta.

## Haasteita/mahdollisuuksia

- Miten turvata taiteen perusopetuksen tarjonta eri alueilla ja taiteen aloilla? Valtionrahoitus ei jakaudu tasapuolisesti. Yhteistyöllä huomioiden myös vapaa sivistystyön mahdollisuudet tarjota opetusta ja taidekasvatusta halukkaille lapsille ja nuorille sekä aikuisille.

## Ajankohtaisia teemoja

- Saatavuus, yhteistyö ja yhteistoiminta sekä digitaalisuus.



# Kulttuuripalvelut

## Toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset

- Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019

## Lain velvoittamat ydintehtävät

- Kulttuuri on yksi kunnan peruspalveluista. Kunnan tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa. Laissa määritelty toiminnalle 4 tavoitetta. Kuntien kulttuuri-toiminta koostuu 7 tehtäväkokonaisuudesta.

## Kunta voi päättää paikallisesti

- Kunnan tulee ottaa huomioon paikalliset olosuhteet ja voimavarat sekä eri väestöryhmien tarpeet. Kunta voi järjestää kulttuuritoiminnan itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin.

## Haasteita/mahdollisuuksia

- Miten voimavarat jakautuvat maan eri osissa? Pääosa resursseista tulee kunnista, ei valtiolta. Mahdollisuutena yhteistyö kunnan muiden sektoreiden kanssa sekä kunnassa toimivien 3 ja 4 sektorin toimijoiden kanssa.

## Ajankohtaisia teemoja

- Palvelujen saatavuus, kuntalaisten osallisuus, digitaalisuus ja rahoitus.





# Nuorisopalvelut

## Toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset

- Nuorisolaki 1285/2016

## Lain velvoittamat ydintehtävät

- Nuorisotyö eli paikalliset olosuhteet huomioivien nuorten palveluiden ja tilojen järjestäminen sekä nuorten kansalaistoiminnan eli nuorten omaehtoisen toiminnan tukeminen
- Nuorisopolitiikka eli nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen ja sukupolvien välisen vuorovaikutuksen edistäminen
- Ohjaus- ja palveluverkoston tai muun vastaavaan yhteistyöryhmän kokoaminen
- Verkostolla on yhteistyövelvoite muiden nuorten kanssa toimivien kanssa, voidaan toteuttaa kuntien yhteistyönä.
- Nuorten osallistumisen, vaikuttamisen ja kuulluksi tuleamisen mahdollistaminen

## Kunta voi järjestää

- Etsivää nuorisotyötä, lakisääteinen, kunnalle vapaaehtoinen tehtävä
- Nuorten työpajatoimintaa, lakisääteinen, kunnalle vapaaehtoinen tehtävä



## Haasteita/mahdollisuuksia

Nuorten heikentyvä yhteiskunnallinen luottamus, demografinen kehitys, ulkopuolisuus, digitalisaatio & paikka-riippumattomat palvelut

## Ajankohtaisia teemoja

- Koronapandemian aikana heikentynyt nuorten hyvinvointi
- Kouluissa tehtävä nuorisotyö
- Jalkautuva ja liikkuva nuorisotyö
- Nuorille suunnattujen palveluiden kehittäminen ja toteuttaminen kokonaisuutena

# Liikuntapalvelut

## Toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset

- Liikuntalaki 390/2015

## Lain velvoittamat ydintehtävät

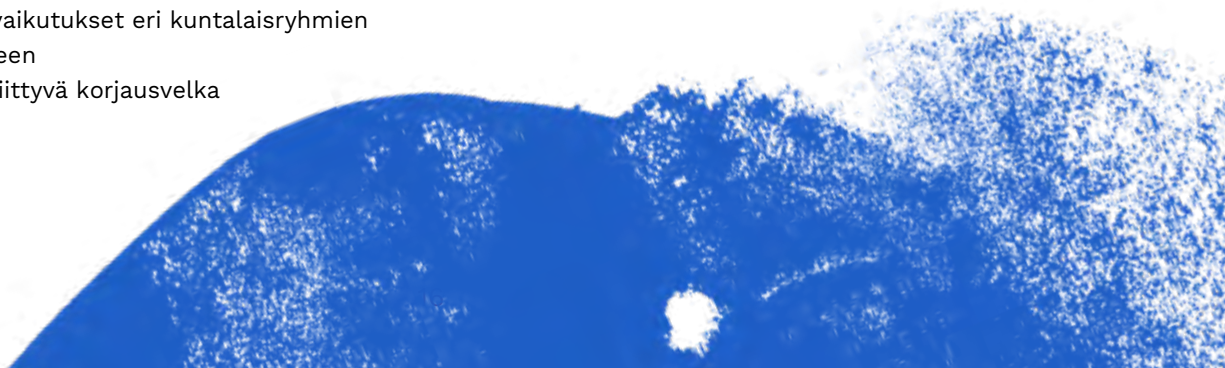
- Liikuntapalvelujen sekä terveyttä edistävän liikunnan järjestäminen eri kohderyhmille
- Kansalaistoiminnan tukeminen
- Liikuntapaikkojen rakentaminen ja ylläpitäminen
- Asukkaiden kuuleminen liikuntaa koskevissa keskeisissä päätöksissä
- Asukkaiden liikunta-aktiivisuuden arvioiminen osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä

## Haasteita/mahdollisuuksia

Demografiset muutokset, elämäntapojen muutokset, kestävä kehitys, digitalisaatio

## Ajankohtaisia teemoja

- Liikunnallisen elämäntavan edistäminen poikkihallinnollisena yhteistyönä – lisää liikettä ihmisten arkiympäristössä.
- Koronapandemian vaikutukset eri kuntalaisryhmien liikkumisaktiivisuuteen
- Liikuntapaikkoihin liittyvä korjausvelka



# Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa

## Toimintaa ohjaavat keskeiset säädökset ennen sote-uudistusta

- Kuntalaki 410/2015
- Terveydenhuoltolaki 1326/2010

## Lain velvoittamat ydintehtävät

- arvioida ja ottaa huomioon päätösten ja ratkaisujen vaikutukset väestön terveyteen ja hyvinvointiin sosiaalisesti kestäväällä tavalla
- seurata asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin
- seurata ja arvioida kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä ja raportoida niistä vuosittain valtuustolle
- valmistella laajempi hyvinvointikertomus valtuustokausittain
- asettaa terveyden ja hyvinvoinnin tavoitteet, määrittellä niitä tukevat toimenpiteet ja osoittaa ne kunta-kohtaisilla hyvinvointi- ja terveysosoittimilla
- nimetä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutahot

## Paikallisesti voimme päättää esimerkiksi

- Hyvinvointityön rakenteista ja resursseista
- Hyvinvointikertomuksen sisällöstä ja laajuudesta terveydenhuoltolain asettamissa puitteissa
- Ennakoarvioinnin käytön periaatteista ja menetelmistä

## Pohdittavaksi

- Onko kunnassa linjattu päätöksiin liittyvän ennakoarvioinnin menettelyitä?
- Kuinka liittää arjen turvallisuustyö osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta?
- Miten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toteutetaan jatkossa yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa?



# Sote-uudistuksen vaikutukset kuntien toimintaan

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistukseen liittyvä lainsäädäntö on hyväksytty kesäkuussa 2021. Sen perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät siirtyvät 21 järjestäjän vastuulle. Helsingin kaupunki vastaa jatkossakin sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä itsenäisesti. Muutoksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien toimintaan myös hyvinvointi- ja sivistyspalveluissa. Palvelujen järjestämisvastuu kuntien ja hyvinvointialueiden kesken on määritelty lainsäädännössä, mutta osa tehtävistä on sellaisia, jotka risteävät ja yhdistyvät asiakaspinnassa. Tällöin puhutaan yhdyspinnoista, jotka syntyvät kuntien ja hyvinvointialueiden välille. Syntyy tarve uudenlaiselle yhteistyölle palvelujen yhdyspinnoilla.

## Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta kuntien vastuut pysyvät pääsääntöisesti nykyisellään. Kunnille ja hyvinvointialueille on säädetty kuitenkin vuosittainen neuvotteluelvoite sekä velvoite tukea toisiaan asiantuntemuksellaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävissä. Lisäksi sekä kunnille että hyvinvointialueille tulee valtiosuoksiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa, jossa huomioidaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tehtyä työtä.

## Opiskeluhuollon järjestäminen (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013)

Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon, joita ovat mm. opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelut.

Sote-uudistuksen yhteydessä opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Koulutuksenjärjestäjillä säilyy pääasiallinen vastuu yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisesta ja opiskeluhoollon kokonaisuudesta. Velvoite yhteistyöstä on molemminpuolinen.

Opetuksen järjestäjä

- vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukainen tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen perustuva opiskeluhoolltosuunnitelma toteutuu.
- Opetussuunnitelman mukaisella ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimin-



taa, jonka avulla tuetaan yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja ehkäistään syrjäytymistä sekä edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Opetussuunnitelman mukaisen ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoillon avulla tuetaan oppimista sekä tunnistetaan, lievennetään ja ehkäistään mahdollisimman varhain oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia. (6 §)

- Koulutuksen järjestäjän on tarjottava hyvinvointialueen käyttöön tarkoitukseen soveltuvat tilat psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämiseksi.

#### Hyvinvointialue

- vastaa opiskeluhoillon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien oppilaitosten opiskelijoille sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluista
- psykologi- ja kuraattoripalveluiden on oltava helposti saavutettavissa; hyvinvointialueen on järjestettävä ne ensisijaisesti oppilaitoksessa. (9 §)





**KUNTA  
LIITTO**

Kommun-  
förbundet

## Mitä kuntapäätäjän tulee tietää hyvinvointi- ja sivistyspalveluista

ISBN 978-952-293-807-7 (pdf)

Helsinki 2021